

Kakó je doktor Janez Smukáč zaslúl.

Šaljiva črtica.

Spisal **Jožef Rakež**.

*Je n'y a que le premier pas qui coûte
Madame de Necker.*

Leto za letom narasta število mladih zdravnikov željno čakajočih trenutka, v katerem se jim podeli oblast lečiti bolno človeštvo po betezni Sloveniji. Vsakdo izmed njih ponosno bóbna ob kožo svoje znanosti in s Prešérnom »gradóve svitlé zída si v obláke«. A bridko se vara že tisti, ki se naseli kóð na deželi. Naš kmet tem novim mlečnozóbim »dohtarjem« bore malo zaupa in se rajši zateka k svojim konjedércem in mazáckam, katerih ima naša dežela izvestno desetkrat več nego pravih pravcatih zdravnikov. Mladí dohtar pa vzdihujé žedí v svoji sobici in časih dajóč duška žalosti svoji bolestno vzklikne prosto po Shakespearji: »Vse svoje dolgove za jeden izdaten tepež ali vsaj za jedno kózjo epidemijo!« —

A ti, ki si na kmétih našel miren kotič delokrogu svojemu, nikar ne zavidaj svojemu kolegi v stolnem mestu. Novopečeni zdravnik v stolnem mestu se dá pač najbolje primerjati Dijogenu človeka iščóčemu o belem dnevi s svetilko v roki. Saj bi jih od srca vesel iskal ubožec, pacientov svojih, ko bi le védel, kje li jih utegne najti! —

Taka se većinoma godí tebi začetniku, dokler kaka stara gospá ali príletna gospodičina, kateri si srečno odpravil izmišljeno bolezen v glavi, z brzim klepetávim jezikom ne razšíri med obilimi svojimi znanci tvojo spretnost in veljavo. »Ljubljanski Zvon« je v jednom prejšnjih letnikov razodél svojim čitateljem, da je celó operacija, na tolstem mačétu srečno izvedéna, pripomogla v to svrho in ustanovíla zdravnikovo slavo. Redka izjema! Vsakemu pač sreča ni takó izredno mila.

Doktor Janez Smukáč je jeden izmed teh naših mlajših Asklepijadov. Že za svojega dijakovanja slúl je med svojimi drúgi za največjega »gizdalína«. (Nekaterniki so mu celó vzdeli menj častni priimek »bábji Grégor«). Je li čudo, da se tudi zdaj, ko je stopil na svoje noge, ni iznevéřil tej lepi navadi! Kajti po najvišjem zdravniškem vzoru je koprnela ošabna njegova duša; hotel je bití — »ženski zdravnik«. Zdravnik za ženske, ki lahno tiplje krasne gospodičine mrzlo

in tresočo se ročico ter iz nje ugiba in izvaja bolezní, izvirajoče iz tóli rahlega živčevja — a zajedno ob tej prilíki kaže svojo zgovornost in duhovitost in, kar je največjega pomena, telesa svojega lepoto!

Čestiti bralec mi lahko verjame, da je Janez Smukáč kakor nalašč ustvarjen za ta prijetni pôsel. Saj si je bil pa tudi sam v svesti te svoje zunanje in notranje vrednosti in je prevzetno nos vihal sam ob svoji ceni.

S pomilovalnimi pogledi je osrečil tiste svoje kolege, ki so ž njim vkupe dokončavši studije se razpršili po slovenski deželi, hotèc naseeliti se na kmétih ali po majhnih trgih in mestecih.

»Odi profanum vulgus et arceo!« mislil si je Smukáč in krenil naravnost v stolno mesto, v belo Ljubljano, katero jedino je zmatral za dostojno torišče svoji osebi. Ondu si torej razpnè svoj šátor, ali da govorim po domače, najame si v jedni najživahnejših ulic imenitno stanovanje v nove hiše prvem nadstropji. Zakaj védel je, dobro védel, da je v denšnjem času treba ljudem metati — peska v oči. S takóvim prepričanjem v srci jame torej razprézati svoje mreže in pri tem napóru mu vrlo pomaga prebrisaní njega sluga Tone Zalêtel, jedna tistih premetènih glavíc, katere nam mogó poroditi le blažene ríbníške krajine.

Po kakóvem skrbno izdelanem črteži si je Janez Smukáč pridobil in priboril slavno ime in obilno klijentelo, baš to vam hoče v nastopnih vrstah naslikati slabo moje peró.

— — — — — Vidiš li našega junaka, po sokólovo vihrajočega skozi ulice? Z levico vrtí palico, z desnico pa se elegantno odkriva in klanja, kolikorkrat ga sreča kaka znamenitejša oseba, bodisi njemu znana ali ne. Glej, tam pri hiši na óglu se ustavi, postojí za trenutek pri vratih ter se ožrè nazaj góri in dólí po ulicah, hotèc védeti, ali ga ljudje opazujejo — potem stopí v vežo in hití do stopnic. Tamkaj se sopihajoč ustavi; z jedno roko broji člene svoje zlate verížice, z drugo pa si s svilnatim robcem briše pot s trudnega čela. Zdajci pogleda na uro — in po preteklih desetih minutah še hitreje prisopiha iz hiše, nego je prej dirjal vánjo. —

Takó vihrá iz ulic do ulic ter v različnih hišah ponavlja góri omenjeni manêver. Zdajci zopet pogleda na uro in ubere pot proti »Zvezdi«; zakaj ondu ob tem času gotovo naletí na šetajočo gospó M . . . , s katero se je seznanil Bog védi pri kateri prilíki. Hitèc proti nji ji poljubi roko in ji v naglici pripoveduje o bolnícáh in bolníkíh, katere je v zadnjih dneh otél gotove smrti, o novih pacijéntíh, katere je baš (na stopnicah!) posetil, o zavisti in ničevédnosti svojih

vrstnikov, ki se zaman trudijo odvrčati bolnike, ki se v takó obilem številu pri njem oglašajo Take in jednake stvari ščebetajóč ne opušta pri vsaki četrti besedi vplesti fraze: »Prosim Vas, gospá milostiva! — Verjemite mi, gospá milostiva!« i. t. d.

V tem ugodnem trenutku prisopiha njegov sluga Tone Zalêtel (ki je že dêlj za óglom skrit prežal na svojega gospoda).

»Kaj zopet?« vpraša srdito mladi naš Hipokrat.

»Že dve uri Vas iščem, gospod doktor! Baronica S . . . je nana-gloma zbolela ter nujno prosi, da pridete takoj k nji.«

»Za Boga! Kaj moram pretrpeti po tej baronici!« vzklikne jezo doktor.

»Zakaj ne pošlje zjutraj póme, predno razdelim svoje ure. Zdaj ne utegnem niti za jeden hip« — pridene nejevoljno mrmraje čez nekaj trenutkov, izvleče svojo listnico in iz nje potegne dolg trak popirja, na katerem ima najbrž zabeležena imena svojih pacientov. Površno pregleduje le-tá imenik in reče napósled svojemu slugi:

»Bodisi torej! Še jedenkrat hočem izven reda posétiti gospó baronico. Gospé L . . . se je včeraž že na bolje obrnilo; torej se mi danes pri nji ni treba dolgo muditi. Ono četrť ure, ki mi tũ pre-ostája, posvetim baronici. Toda póvej ji, da jo danes gotovo preko reda obiščem zadnjikrat.« —

»Verjemite, gospá milostiva!« — obrne se zopet h gospé, ka-tere roke se je med tem razgovorom s svojim slugo trdno oklepal — »verjemite, gospá milostiva, ako se še jedenkrat porodim na ta svet, zdravnik gotovo ne bodem več. To je najnehvaležnejši pôsel, gospá milostiva! — Tone, teci takoj po fijakarja. — Dá, gospá mi-lostiva, prosim torej, ako kdáj potrebujete zdravniške moje pomoči, prosim, pokličite me pred šesto uro zjutraj. Od zôre do mraka sem s pôsli preobložen, gospá milostiva! Oj, mene reveža!« —

Fijakar prihaja. — Doktor Smukáč poljubi dami roko.

»Klanjam se, gospá milostiva!«

Skočivši v voz klikne vozniku oblastno:

»Hitro v K . . . ove ulice!« —

Utrujen od silnih opravkov se nasloni nazaj, dene cilinder na naróčaj ter si neprenehoma briše pot s suhega čela.

Fijakar drdrá skozi mesto. Doktor pa prijazno pozdravlja na desno in na levo, znance in neznance. — Fijakar je v K . . . ovih ulicah.

»Tam pri tisti hiši z balkonom obstoj!« — kliče Smukáč in mu stisne nekaj okroglega v roko.

Doktor izstopi majestetično, pogleda na uro, briše si pot s suhega čela, ozre se na ókna nasproti stoječih hiš in napósled izgine v vežo. Ondu teče čez dvorišče in se zopet prikaže ljudem — na P . . ovem trgu. Kajti ta hiša ima na tej stráni tudi izhòd na P . . ov trg. — Isti manêver. Zopet potegne uro iz žepa, briše si suho čelo ter študira imeník svojih pacientov. Potem pa róma od hiše do hiše, povsod in vsakega, na kogar naletí, vprašujé po Kozobrinovi hiši, ki se bajé nahaja na tem trgu (dobro vedóč, da hiše takega imena ni v vsem mestu). Zdaj sreča slučajno nekega znanca, ki mu na njegovo vprašanje začudeno z glavo majaje zagotavlja, da mu v Ljubljani živ krst ne more pokazati le-té hiše. Doktor pa se začnè strašansko togotiti na sluge svojih bolnikov, ki mu dan za dnevom narekavajo najmenj po štiri ali pet takih napačnih naslovov.

A navzlic zagotavljanju znanca svojega róma naš doktor od prodajalnice do prodajalnice na P . . ovem trgu. Povsod se predstavlja za doktorja Ivana Smukáča, povsod pozveduje in vprašuje po Kozobrinovi hiši, kjer neka nevarno zbolela gospá nestrpno čaka njega pomoči. — Takó prihaja sčasoma skozi prej omenjeno hišo nazaj v K . . ove ulice. Ondu ponavlja zopet že dovolj znani slepilni manêver z uro in robcem . . .

V tem, ko naš doktor na takó ozbiljen način izvršuje težavni svoj poklic, tudi zvesti njegov sluga ne drží križem rók. Zakaj le-tá dirja od kavárne do kavárne, od hótela do hótela, povsodi iščóč gospoda svojega. Povsod odstavi listek z naslovom doktorja Smukáča in stanovanjem nekega pacienta, uljudno prosèč, da ga gotovo izročé svojemu gospodu, ako bi slučajno prišel sémkaj.

Često se tudi dogaja, da doktor Smukáč na javnih šetališčih izgublja pisma svojih bolnikov, (čestiti bralec gotovo ugame, da jih je spisal sam), v katerih mu v prisrčnih besedah izražajo svojo zahvalo za izvrstno zdravniško pomoč, ali ga pa vabijo, naj poseti necega bolnika na kmétih, ki v njega jedinega stavi svoje zaupanje . . .

Ako se naš doktor napóti v gledališče, na čitalniški ples, ali ako sedí z znanci svojimi v kavárni pri taroku, takoj se prikaže na obzorji njega faktotum ter mu izročí prošnjo neke bolnice, ki nemudoma zahteva njegove pomoči. Dà! Revež Smukáč ni pri obedu v gostilni »Pri rogatem biku« nima mirú. Tone prilomasti in ga odvede — v kavárno; pol ure pozneje se prikaže zopet s pisemcem bolestne gospodičine in ga spremlja — k njegovemu znancu; odtod ga zopet kličejo neusmiljeni bolniki in on odide -- v gledališče i. t. d.

To se godí po desetkrat vsakega popóludne, ne da bi Smukáč res videl le jednega pacienta od obličja do obličja.

Takó je bil doktor Ivan Smukáč najčislanejši zdravnik vsega mesta že ob času, ko še ni bil zapisal nijednega recepta. A ne čudimo se, da si je s takóvim ravnanjem resnično ugladil pot k zaželenemu smotru; zakaj vrli njegov Tone Zalétel ga je iskal takó dolgo, dokler ga ni našlo tudi — občinstvo. Zlasti pa je bil v kratkem ljubljeneč nežnega spóla, kar nam je pri njega svojstvih lahko umevno.

In danes?

»Slovenske gospodične,
Kar móža je željnih,
Steko se vkup jezične,
In sodba ženska njih;
Klepájo urno klêp na klêp —«

in razširjajo Smukáčevo slavo in imenitnost.

Pozvédeli smo iz verójetnega vira, da si doktor Ivan Smukáč kmalu izbere žitju svojemu lepšo polovico, ki ni samó:

»vitka kakor gózdna Vila,
krasna, kot sên mladih dníje,

ampak tudi (kar je v denašnjem prozajičnem času največje važnosti):

»d'narje méri na štríne«

Evo, zdravniče-začetnik z obilimi dolgovi in brez klijentov — ne postavljalj lúci svoje pod polovnik, ampak idi in stóri takisto!

Mundus vult decipi; ergo decipiatur!

Književna poročila.

VI.

Balade in romance.

Napisal **A. Aškerc.**

(Dalje.)

Ali še dve pesmi sta v Aškercévi zbirki, ki popolnoma propadati pred sodnim stolom »Rimskega katolika*. To sta »Celjska romanca* in pa »List iz kronike Zajčke*. Sevéda ima ta sodnik še nekoliko družih balad v posebnih čislih, in je iste že pred letom dníj izkušal prav na drobno »gôri